

PHÁP LUẬT KINH TẾ VÀ NHỮNG HẠN CHẾ, BẤT CẬP CẦN KHẮC PHỤC

✍ TS. Phan Tiến Trung
Trường Cao đẳng cộng đồng Sóc Trăng

● **TÓM TẮT:** *Pháp luật kinh tế (PLKT) đóng vai trò đặc biệt quan trọng trong việc điều chỉnh các quan hệ kinh tế, thúc đẩy hoạt động sản xuất, kinh doanh và bảo vệ lợi ích hợp pháp của các chủ thể trong nền kinh tế. Trong tiến trình đổi mới và hội nhập quốc tế, hệ thống pháp luật kinh tế Việt Nam đã có nhiều bước tiến đáng kể, góp phần xây dựng môi trường đầu tư, kinh doanh minh bạch, công bằng. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, hệ thống pháp luật kinh tế vẫn còn tồn tại những hạn chế, bất cập cần sớm được nhận diện và khắc phục. Đó cũng là nội dung và mục đích thể hiện của bài viết.*

● **Từ khóa:** *Pháp luật kinh tế; Biểu hiện của PLKT; Bảo vệ quyền lợi hợp pháp; Giải pháp khắc phục hạn chế, bất cập của PLKT.*

● **ABSTRACT:** *Economic law plays a particularly important role in regulating economic relations, promoting production and business activities, and protecting the legitimate interests of entities in the economy. In the process of renovation and international integration, Vietnam's economic legal system has made significant progress, contributing to the creation of a transparent and equitable investment and business environment. However, alongside these achievements, the system of economic law still faces limitations and shortcomings that need to be promptly identified and addressed. This is also the focus and purpose of this article.*

● **Keywords:** *Economic law; Manifestations of economic law; Protection of legitimate rights and interests; Solutions to overcome limitations and shortcomings of economic law.*

Ngày nhận bài: 23/9/2025 Ngày bình duyệt: 24/10/2025 Ngày duyệt đăng: 28/10/2025

Pháp luật kinh tế là tổng hợp các quy phạm pháp luật do nhà nước ban hành để điều chỉnh các quan hệ kinh tế phát sinh trong quá trình quản lý kinh tế và trong quá trình sản xuất kinh doanh giữa các cơ quan quản lý nhà nước về kinh tế với các tổ chức kinh tế XHCN hoặc giữa các tổ chức xã hội chủ

nghĩa với nhau nhằm thực hiện nhiệm vụ kế hoạch của nhà nước giao. Pháp luật kinh tế đóng vai trò như một “kim chỉ nam” cho mọi hoạt động sản xuất, kinh doanh. Việc tuân thủ pháp luật giúp doanh nghiệp hoạt động hiệu quả, tránh rủi ro pháp lý và xây dựng uy tín trên thị trường.

NHỮNG BIỂU HIỆN CỦA PHÁP LUẬT KINH TẾ Ở VIỆT NAM

Pháp luật kinh tế nhằm giải quyết những vấn đề chính như: Bảo vệ quyền lợi hợp pháp của doanh nghiệp và các chủ thể kinh tế, tạo hành lang pháp lý an toàn cho hoạt động kinh doanh, điều chỉnh hành vi kinh doanh và giải quyết các tranh chấp phát sinh, đồng thời góp phần định hướng và kiểm soát hoạt động kinh tế theo sự quản lý của Nhà nước.

Những biểu hiện của pháp luật kinh tế ở Việt Nam được thể hiện thông qua những khía cạnh cụ thể sau:

1. Hệ thống các văn bản pháp luật kinh tế là biểu hiện trực tiếp và rõ ràng nhất. Các văn bản này quy định các nguyên tắc, quyền và nghĩa vụ của các chủ thể trong hoạt động kinh tế. Một số văn bản pháp luật kinh tế quan trọng như: *Luật Doanh nghiệp* (hiện hành là Luật Doanh nghiệp 2020); *Luật Đầu tư* (Luật Đầu tư 2020); *Luật Thương mại 2005*; *Luật Hợp đồng* (quy định trong Bộ luật Dân sự); *Luật Cạnh tranh*; *Luật Phá sản*; *Luật Quản lý thuế*, *Luật Ngân sách nhà nước*, *Luật Kế toán*, *Luật Chứng khoán*.

2. Pháp luật kinh tế thể hiện ở việc điều chỉnh các quan hệ phát sinh trong nền kinh tế thị trường, bao gồm: Quan hệ giữa doanh nghiệp với Nhà nước; Quan hệ giữa doanh nghiệp với doanh nghiệp; Quan hệ giữa nhà đầu tư trong và ngoài nước; Quan hệ thuế, tài chính, ngân hàng, bảo hiểm...

3. Pháp luật kinh tế là công cụ để Nhà nước quản lý kinh tế vĩ mô, thông qua các quy định và chính sách: Quy định về giấy phép kinh doanh, điều kiện đầu tư; Chính sách ưu đãi, hỗ trợ doanh nghiệp; Quy định về giá, đấu thầu, cạnh tranh lành mạnh; Quản lý chống độc quyền, chống buôn lậu, gian lận thương mại.

4. Pháp luật kinh tế tạo cơ chế bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của các chủ thể kinh tế. Là căn cứ để doanh nghiệp khởi

kiện, khiếu nại, bảo vệ quyền lợi; để Nhà nước xử lý vi phạm pháp luật kinh tế, bảo đảm môi trường cạnh tranh lành mạnh.

5. Các biểu hiện của pháp luật kinh tế còn thể hiện ở vai trò của các cơ quan, tổ chức: *Tòa án kinh tế* giải quyết tranh chấp thương mại; *Thanh tra, kiểm tra, xử phạt* trong hoạt động kinh tế; Vai trò của các *cơ quan quản lý nhà nước* như Bộ KH&ĐT, Bộ Tài chính, Bộ Công Thương, v.v.

6. Việt Nam đã gia nhập nhiều tổ chức quốc tế (WTO, CPTPP, EVFTA...), nên pháp luật kinh tế cũng: Hội nhập với thông lệ quốc tế; Điều chỉnh quan hệ kinh tế xuyên biên giới; Bảo đảm thực hiện cam kết quốc tế.

MỘT SỐ HẠN CHẾ, BẤT CẬP CỦA PHÁP LUẬT KINH TẾ HIỆN NAY

1. *Hệ thống pháp luật còn thiếu đồng bộ, chồng chéo*: Một trong những bất cập lớn nhất là tình trạng chồng chéo, thiếu thống nhất giữa các văn bản pháp luật. Nhiều quy định giữa Luật Đầu tư, Luật Doanh nghiệp, Luật Đất đai, Luật Xây dựng, Luật Quy hoạch... có sự mâu thuẫn, gây khó khăn cho doanh nghiệp trong quá trình thực thi. Tình trạng này không chỉ làm tăng chi phí tuân thủ pháp luật mà còn tạo cơ hội cho những nhiều, tiêu cực.

2. *Tính ổn định và dự báo thấp*: Các quy định pháp luật kinh tế thường xuyên thay đổi, cập nhật trong thời gian ngắn mà không có lộ trình rõ ràng hoặc chưa được đánh giá tác động đầy đủ. Điều này gây khó khăn cho doanh nghiệp trong việc lập kế hoạch dài hạn và thích nghi với môi trường pháp lý. Ví dụ, việc sửa đổi liên tục các quy định liên quan đến thuế, phí, lệ phí hay chính sách ưu đãi đầu tư đã ảnh hưởng đến tâm lý và niềm tin của nhà đầu tư trong và ngoài nước.

3. *Thực thi pháp luật chưa hiệu quả*: Tuy có nhiều quy định pháp luật tốt trên lý thuyết, nhưng khâu thực thi và áp dụng

pháp luật còn nhiều bất cập. Công tác thanh tra, kiểm tra đôi khi còn hình thức, nặng tính hành chính, thiếu minh bạch. Việc giải quyết tranh chấp kinh tế còn chậm trễ, thủ tục rườm rà, làm ảnh hưởng đến quyền lợi của doanh nghiệp.

4. *Chưa theo kịp xu thế hội nhập và chuyển đổi số*: Trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế và chuyển đổi số, nhiều quy định pháp luật kinh tế vẫn còn lạc hậu, chưa thích ứng kịp với các mô hình kinh doanh mới như kinh tế số, kinh tế nền tảng, thương mại điện tử xuyên biên giới, tài sản số... Điều này khiến doanh nghiệp khó vận hành theo xu hướng mới, làm giảm tính cạnh tranh của nền kinh tế Việt Nam.

5. *Thiếu cơ chế phản hồi chính sách từ doanh nghiệp*: Quá trình xây dựng và ban hành pháp luật chưa thực sự gắn kết với cộng đồng doanh nghiệp. Việc lấy ý kiến góp ý còn hình thức, chưa phản ánh đúng nhu cầu thực tế. Điều này dẫn đến nhiều quy định ra đời nhưng không phù hợp với thực tiễn, gây khó khăn cho hoạt động sản xuất - kinh doanh.

NHỮNG VẤN ĐỀ CẦN GIẢI QUYẾT THÔNG QUA PHÁP LUẬT KINH TẾ Ở VIỆT NAM

- *Bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của doanh nghiệp*: Luật kinh tế cần có các quy định rõ ràng về hợp đồng, sở hữu trí tuệ, thủ tục đầu tư, giải quyết tranh chấp để các doanh nghiệp tự tin giao dịch, bảo vệ tài sản và thành quả kinh doanh của mình.

- *Tạo hành lang pháp lý an toàn cho hoạt động kinh doanh*: Cần có một hệ thống pháp luật đầy đủ để các chủ thể kinh doanh yên tâm hoạt động, giảm thiểu rủi ro pháp lý do sự mập mờ giữa tính hợp pháp và bất hợp pháp của hành vi kinh doanh.

- *Điều chỉnh và giải quyết tranh chấp*: Pháp luật kinh tế phải quy định rõ quá trình hình thành, thực hiện và chấm dứt các quan hệ kinh tế, đồng thời đưa ra các cơ chế giải quyết tranh chấp hiệu quả như thương lượng, hòa giải, trọng tài và tòa án.

- *Xác định địa vị pháp lý của các chủ thể*: Cần có các quy định cụ thể về vị trí pháp lý của từng loại chủ thể trong hệ thống kinh tế, giúp Nhà nước quản lý hoạt động của họ phù hợp và hiệu quả hơn.

- *Hỗ trợ phát triển kinh tế thị trường*: Luật kinh tế đóng vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy nền kinh tế thị trường vận hành, đảm bảo cạnh tranh lành mạnh và hội nhập kinh tế quốc tế.

- *Định hướng và kiểm soát hoạt động kinh tế của Nhà nước*: Pháp luật kinh tế giúp Nhà nước định hướng sự phát triển của nền kinh tế, kiểm soát các hoạt động kinh doanh có hiệu quả và tăng cường sự ổn định kinh doanh.

Để hoàn thiện và nâng cao hiệu quả pháp luật kinh tế, Việt Nam cần chuẩn hóa quy trình xây dựng văn bản pháp luật, rà soát, xử lý chồng chéo, bất cập trong hệ thống pháp luật hiện hành, đặc biệt trong lĩnh vực kinh tế số như dữ liệu, tài sản ảo, hợp đồng thông minh. Đồng thời, cần nội luật hóa các cam kết quốc tế về tự do hóa thương mại, hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, và đổi mới công tác tuyên truyền, nâng cao nhận thức về pháp luật kinh tế cho doanh nghiệp và người dân. Cụ thể:

1. Hoàn thiện quy trình xây dựng và rà soát văn bản pháp:

- *Chuẩn hóa quy trình*: Xây dựng quy trình xây dựng, ban hành và rà soát văn bản quy phạm pháp luật chặt chẽ, minh bạch, đảm bảo tính khả thi.

- *Rà soát, xử lý chồng chéo*: Tích cực rà soát độc lập và chuyên sâu để phát hiện, xử lý các chồng chéo, mâu thuẫn, bất cập trong hệ thống văn bản pháp luật hiện hành.

- *Giám sát hiệu quả*: Nâng cao hiệu quả hoạt động giám sát văn bản pháp luật của các cơ quan nhà nước, đảm bảo sự khắt khe và chính xác để tạo ra chuyển biến tích cực.

2. Phát triển pháp luật kinh tế số:

- *Bổ sung định nghĩa và chế độ pháp lý*: Bổ sung định nghĩa và chế độ pháp lý cho dữ liệu, hàng hóa số, tài sản ảo; công nhận giá trị pháp lý của hợp đồng thông minh và chữ ký số nâng cao.

- *Xây dựng cơ chế thử nghiệm*: Xây dựng cơ chế thử nghiệm (sandbox) cho các mô hình kinh doanh số như fintech, kinh tế chia sẻ, kèm theo tiêu chí thoát khỏi sandbox khi sản phẩm đạt độ chín thương mại.

- *Nâng cao năng lực giải quyết tranh chấp*: Mở rộng thẩm quyền của Trọng tài thương mại đối với tranh chấp liên quan đến dữ liệu và hợp đồng thông minh, đồng thời xây dựng tòa án chuyên trách thương mại số để giải quyết nhanh chóng các tranh chấp này.

- *Nâng cao chất lượng thể chế*: Tập trung hoàn thiện, nâng cao chất lượng thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, giải quyết tốt hơn quan hệ giữa Nhà nước và thị trường.

- *Tách bạch vai trò Nhà nước*: Tiếp tục hoàn thiện thể chế về sở hữu toàn dân theo hướng tách bạch vai trò của Nhà nước với tư cách là bộ máy công quyền quản lý và vai trò đại diện chủ sở hữu tài sản.

MỘT SỐ GIẢI PHÁP NHẪM KHẮC PHỤC HẠN CHẾ:

Để hoàn thiện và nâng cao hiệu quả của pháp luật kinh tế hiện nay, cần triển khai đồng bộ nhiều giải pháp ở cả cấp vĩ mô và vi mô. Dưới đây là một số nhóm giải pháp chủ yếu:

1. *Hoàn thiện hệ thống pháp luật theo hướng đồng bộ, minh bạch*: Rà soát, sửa đổi và hợp nhất các quy định pháp luật chồng chéo, mâu thuẫn; Tăng cường tính minh bạch và khả năng tiếp cận pháp luật cho doanh nghiệp và người dân

2. *Tăng tính ổn định và dự báo trong xây dựng pháp luật*: Các chính sách mới cần được xây dựng trên cơ sở đánh giá tác

động toàn diện, có thời gian chuyển tiếp phù hợp; Giảm thiểu việc ban hành chính sách bất ngờ, tránh gây “sốc pháp lý” cho doanh nghiệp.

3. *Nâng cao hiệu quả thực thi pháp luật*: Cải cách thủ tục hành chính, tăng cường ứng dụng công nghệ số trong quản lý nhà nước; Đảm bảo sự công bằng, minh bạch trong giải quyết tranh chấp và xử lý vi phạm.

4. *Cập nhật pháp luật phù hợp với xu thế phát triển*: Xây dựng hành lang pháp lý cho các mô hình kinh doanh mới, nhất là trong lĩnh vực công nghệ, tài chính số, trí tuệ nhân tạo; Học hỏi kinh nghiệm quốc tế, vận dụng linh hoạt trong điều kiện Việt Nam.

5. *Tăng cường đối thoại giữa Nhà nước và doanh nghiệp*: Thiết lập cơ chế phản hồi chính sách hiệu quả, lấy ý kiến doanh nghiệp một cách thực chất; Tạo điều kiện để doanh nghiệp tham gia vào quá trình soạn thảo, góp ý pháp luật.

Pháp luật kinh tế là nền tảng pháp lý để thúc đẩy sự phát triển bền vững của nền kinh tế. Tuy đã có nhiều tiến bộ, nhưng hệ thống pháp luật kinh tế Việt Nam vẫn còn tồn tại nhiều hạn chế cần sớm khắc phục. Việc hoàn thiện pháp luật kinh tế không chỉ là nhiệm vụ của Nhà nước, mà còn đòi hỏi sự tham gia tích cực của cộng đồng doanh nghiệp, giới chuyên gia và toàn xã hội. Chỉ khi có một hệ thống pháp luật minh bạch, ổn định và phù hợp với thực tiễn, môi trường kinh doanh ở Việt Nam mới thực sự thuận lợi, hấp dẫn và cạnh tranh trong khu vực cũng như trên thế giới.

Để hoàn thiện và nâng cao hiệu quả của pháp luật kinh tế hiện nay, cần triển khai đồng bộ nhiều giải pháp ở cả cấp vĩ mô và vi mô. Dưới đây là một số nhóm giải pháp chủ yếu:

1. Hoàn thiện hệ thống pháp luật kinh tế:

1.1. *Rà soát, sửa đổi và bổ sung các quy*

định pháp luật còn bất cập: Xóa bỏ các quy định chồng chéo, mâu thuẫn giữa các văn bản luật, đặc biệt trong các lĩnh vực: đầu tư, đất đai, kinh doanh, thuế, bảo hiểm, ngân hàng... Khắc phục tình trạng “pháp luật mềm”, luật khung, luật ống không rõ ràng, dễ gây tùy tiện trong áp dụng.

1.2. Ban hành kịp thời các văn bản hướng dẫn dưới luật: Bảo đảm tính đồng bộ, thống nhất và khả thi trong thực thi pháp luật. Rút ngắn thời gian ban hành văn bản hướng dẫn để luật có hiệu lực được áp dụng ngay.

1.3. Tiệm cận chuẩn mực quốc tế: Hoàn thiện pháp luật theo hướng phù hợp với cam kết quốc tế, các FTA thế hệ mới (CPTPP, EVFTA...). Tạo hành lang pháp lý minh bạch, công bằng để thu hút đầu tư nước ngoài.

2. Nâng cao hiệu quả thực thi pháp luật kinh tế:

2.1. Tăng cường năng lực của bộ máy thực thi pháp luật: Nâng cao trình độ chuyên môn, đạo đức nghề nghiệp của đội ngũ cán bộ thực thi (quản lý nhà nước, thanh tra, kiểm tra...). Hạn chế tiêu cực, tham nhũng, những nhiễu doanh nghiệp.

2.2. Đẩy mạnh cải cách thủ tục hành chính: Đơn giản hóa quy trình, giảm chi phí tuân thủ pháp luật cho doanh nghiệp. Áp dụng công nghệ thông tin trong quản lý và cung cấp dịch vụ công (chính phủ điện tử, chuyển đổi số).

2.3. Nâng cao nhận thức pháp luật trong cộng đồng doanh nghiệp: Tăng cường phổ biến, giáo dục pháp luật cho doanh nghiệp,

đặc biệt là doanh nghiệp vừa và nhỏ. Hỗ trợ tư vấn pháp lý, giúp doanh nghiệp hiểu và tuân thủ pháp luật hiệu quả hơn.

3. Tăng cường vai trò của các tổ chức xã hội và người dân:

3.1. Phát huy vai trò giám sát của xã hội: Tạo điều kiện để báo chí, người dân, hiệp hội ngành nghề giám sát thực thi pháp luật kinh tế. Phản ánh kịp thời các hành vi vi phạm, tiêu cực của cơ quan thực thi.

3.2. Thúc đẩy cơ chế phản biện chính sách: Khuyến khích các chuyên gia, nhà khoa học, tổ chức nghiên cứu tham gia phản biện chính sách pháp luật kinh tế. Tổ chức lấy ý kiến doanh nghiệp khi xây dựng các quy định mới.

4. Phát triển cơ chế giải quyết tranh chấp hiệu quả:

4.1. Cải cách hệ thống tòa án và trọng tài kinh tế: Nâng cao tính chuyên nghiệp, độc lập, minh bạch trong xét xử các tranh chấp kinh tế. Khuyến khích các hình thức giải quyết tranh chấp ngoài tòa án (hòa giải, trọng tài).

4.2. Rút ngắn thời gian giải quyết tranh chấp: Ứng dụng công nghệ để rút ngắn quy trình, tăng tính minh bạch. Tăng niềm tin của doanh nghiệp vào hệ thống pháp lý.

Việc hoàn thiện và nâng cao hiệu quả thực thi pháp luật kinh tế là yếu tố then chốt thúc đẩy sự phát triển bền vững của nền kinh tế. Để làm được điều đó, cần sự phối hợp đồng bộ giữa Nhà nước, doanh nghiệp và toàn xã hội, hướng tới một môi trường pháp lý minh bạch, công bằng và thuận lợi cho hoạt động kinh doanh./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Luật Doanh nghiệp 2020;
2. Luật Đầu tư 2020;
3. Luật Cạnh tranh 2018
4. Luật Kinh tế Việt Nam - NXB Đại học KTQD 2020

5. Những bất cập trong thực thi pháp luật kinh tế - Tạp chí Luật học 2022

6. Hoàn thiện pháp luật kinh tế: Đòi hỏi từ thực tiễn - Chinhphu.vn 2023

7. Hệ thống pháp luật kinh tế: Thiếu đồng bộ và chồng chéo - thoibaotaichinvietnam.vn-2023